

EUROREG

CENTRUM EUROPEJSKICH
STUDIÓW REGIONALNYCH I LOKALNYCH
UNIwersytet Warszawski

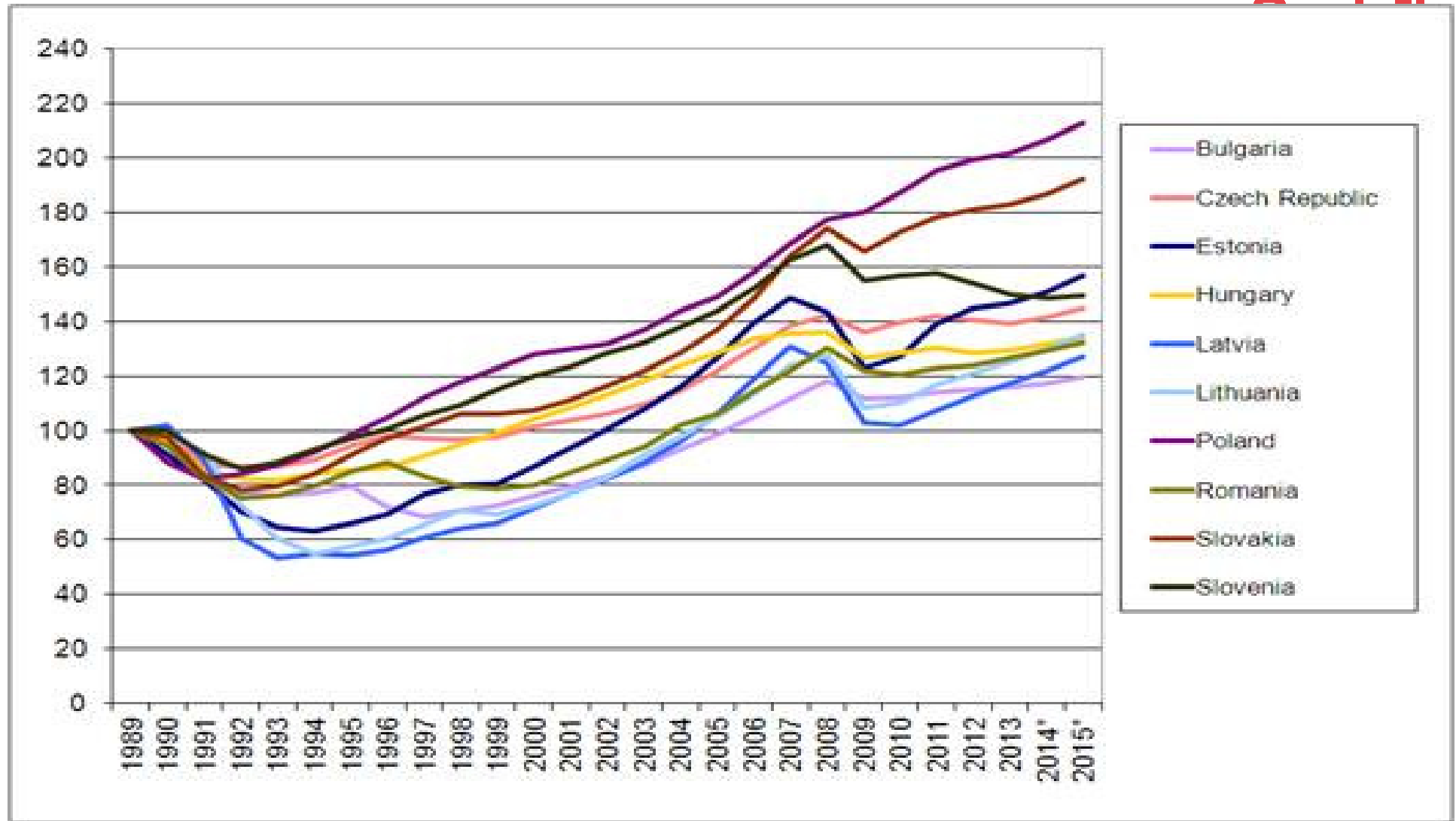
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju: szanse realne czy pozorne?

Grzegorz Gorzelak

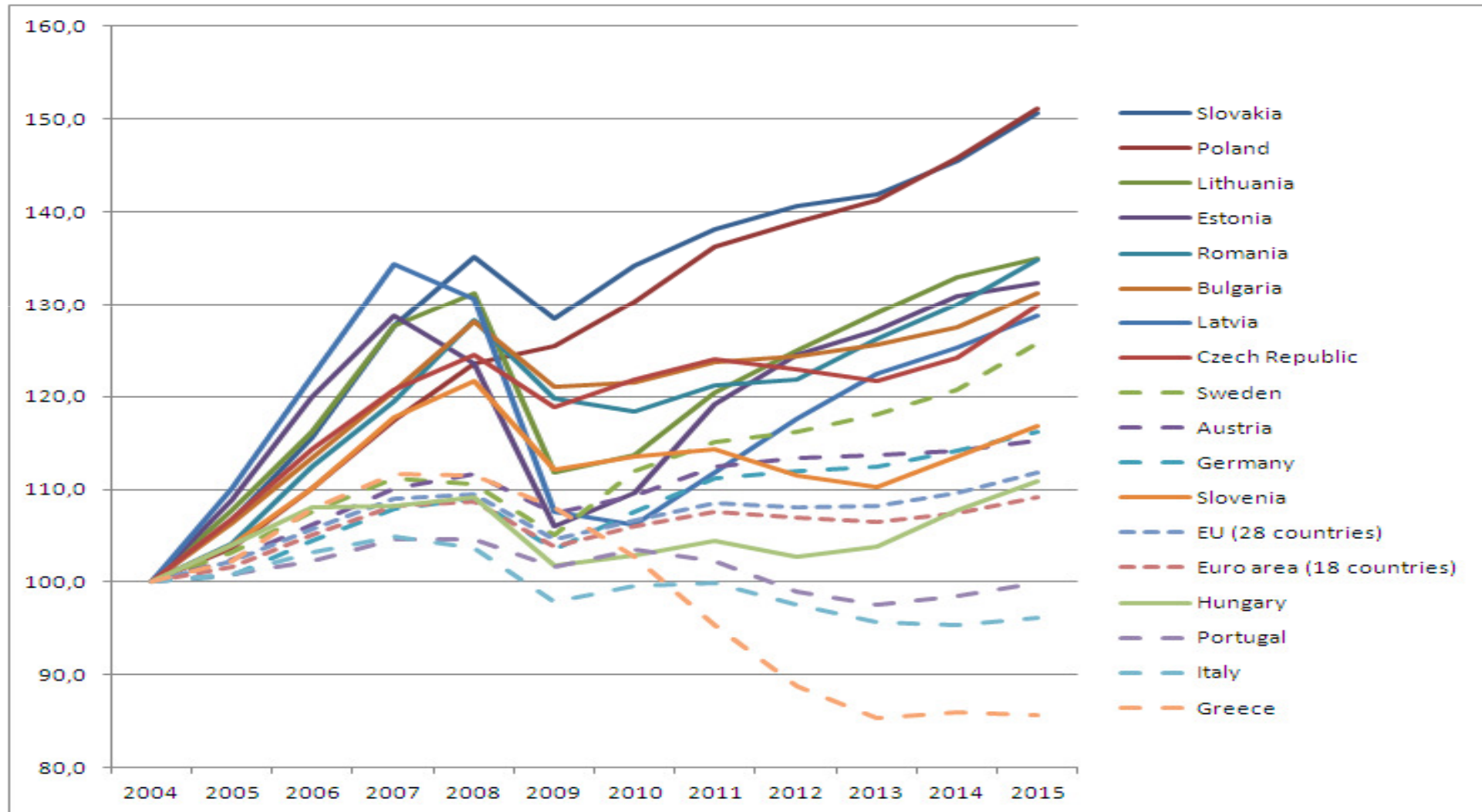
EUROREG, 2 marca 2017 r.

Na początek: trochę optymizmu

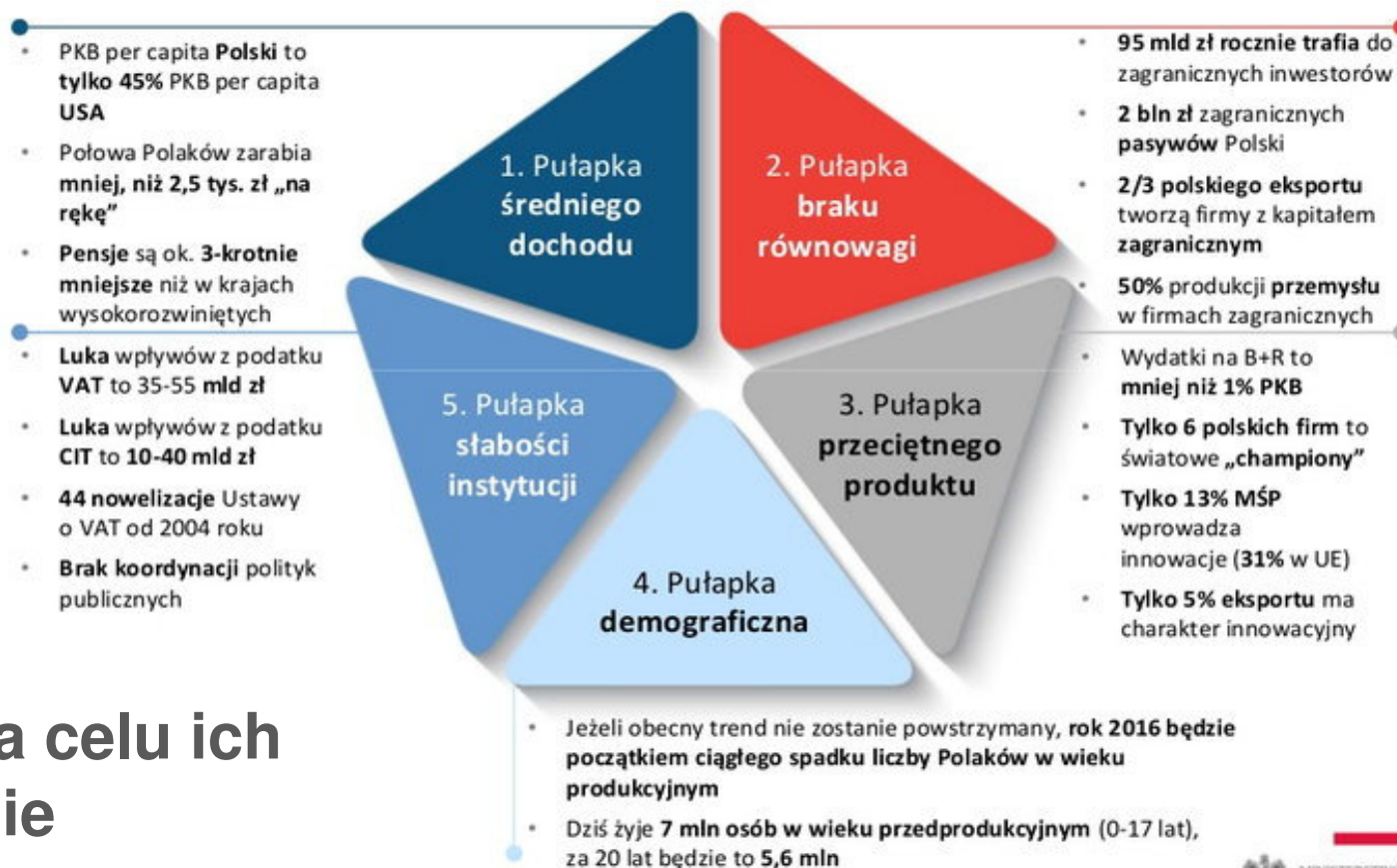
A red line graph on a white background. The line starts at a low level, fluctuates with small peaks and valleys, then rises sharply to a high peak, followed by a sharp drop and a final small peak before ending at a low level.

Skoro jest tak dobrze - to o co chodzi?...

Poprawna diagnoza – wspólna dla innych krajów post-soc.

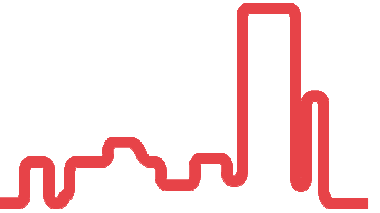
Polska wpadła w 5 pułapek rozwojowych

SOR ma na celu ich przełamanie

Pułapka średniego dochodu

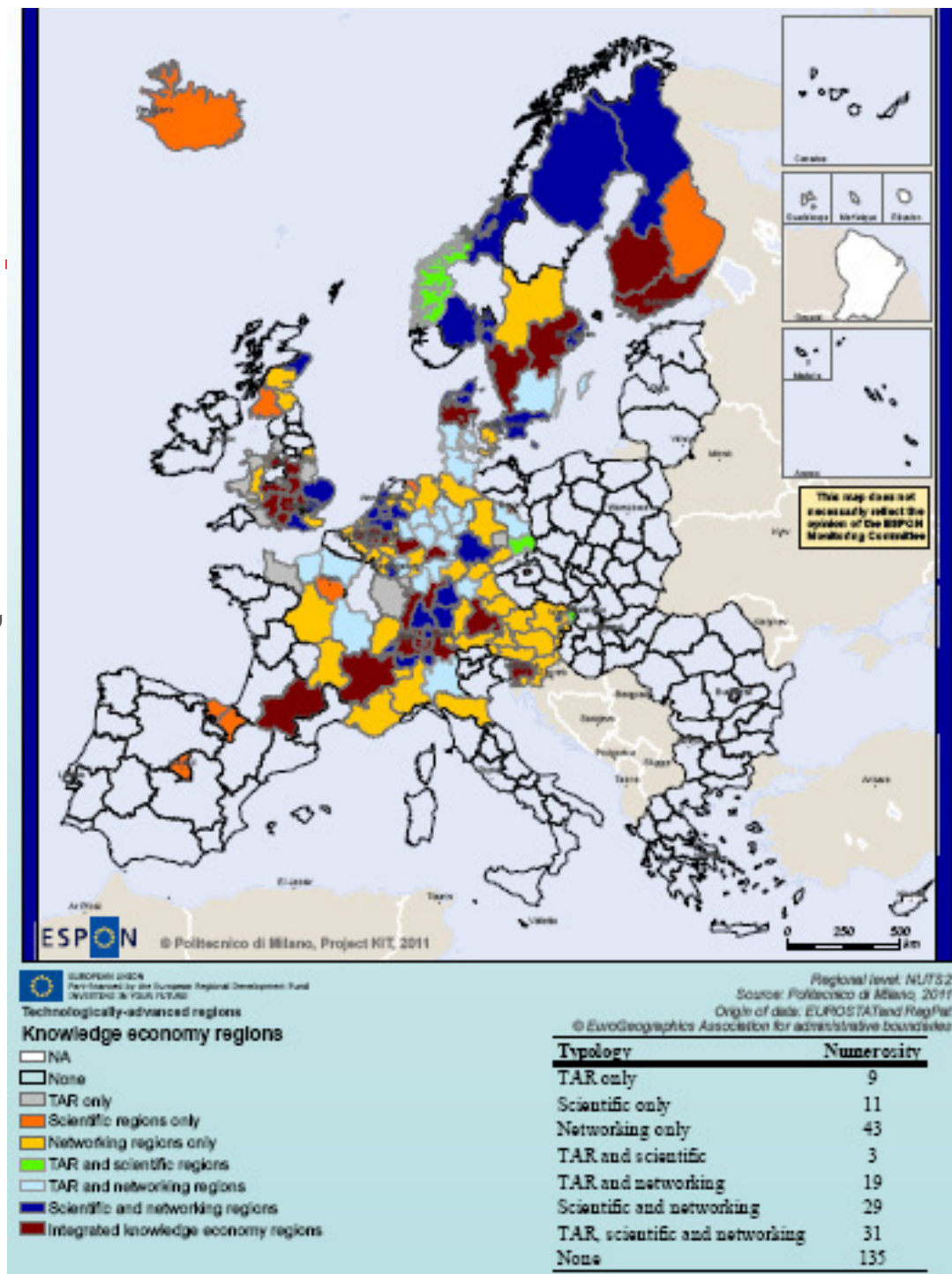
- Dobrze opisana w literaturze. Pojawia się na poziomie 12-15 tys. USD PKB/mieszkańca.
- Do tego poziomu możliwy szybki wzrost w wyniku niskich kosztów produkcji (niskie płace), importu kapitału i technologii.
- Ale ciągle niskie zdolności do konkutowania jakością i nowoczesnością produkcji i usług.
- Niektóre kraje wskazują na zbyt szybki rozwój usług i konieczną reindustrializację.
- Korea, Tajwan ją przełamały, Chiny są na dobrej drodze (GERD=2% PKB, wolumen nakładów na B+R równy nakładom w UE28).

Regiony wiedzy a pułapka przeciętnego produktu

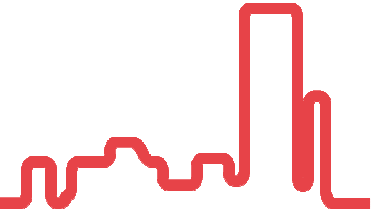
Prezentowaliśmy to już w raporcie „Kurs na Innowacje”

Potwierdzają to badania A.Olechnickiej prowadzone w Polsce”

Źródło: ESPON Knowledge – Innovation – Territory 2012

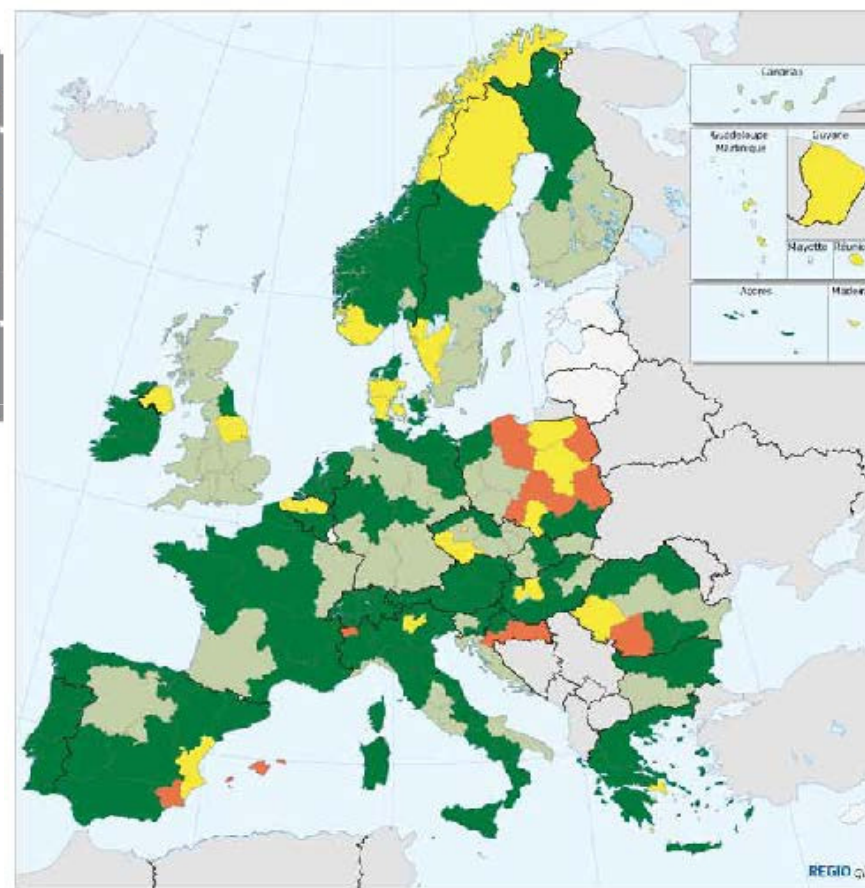
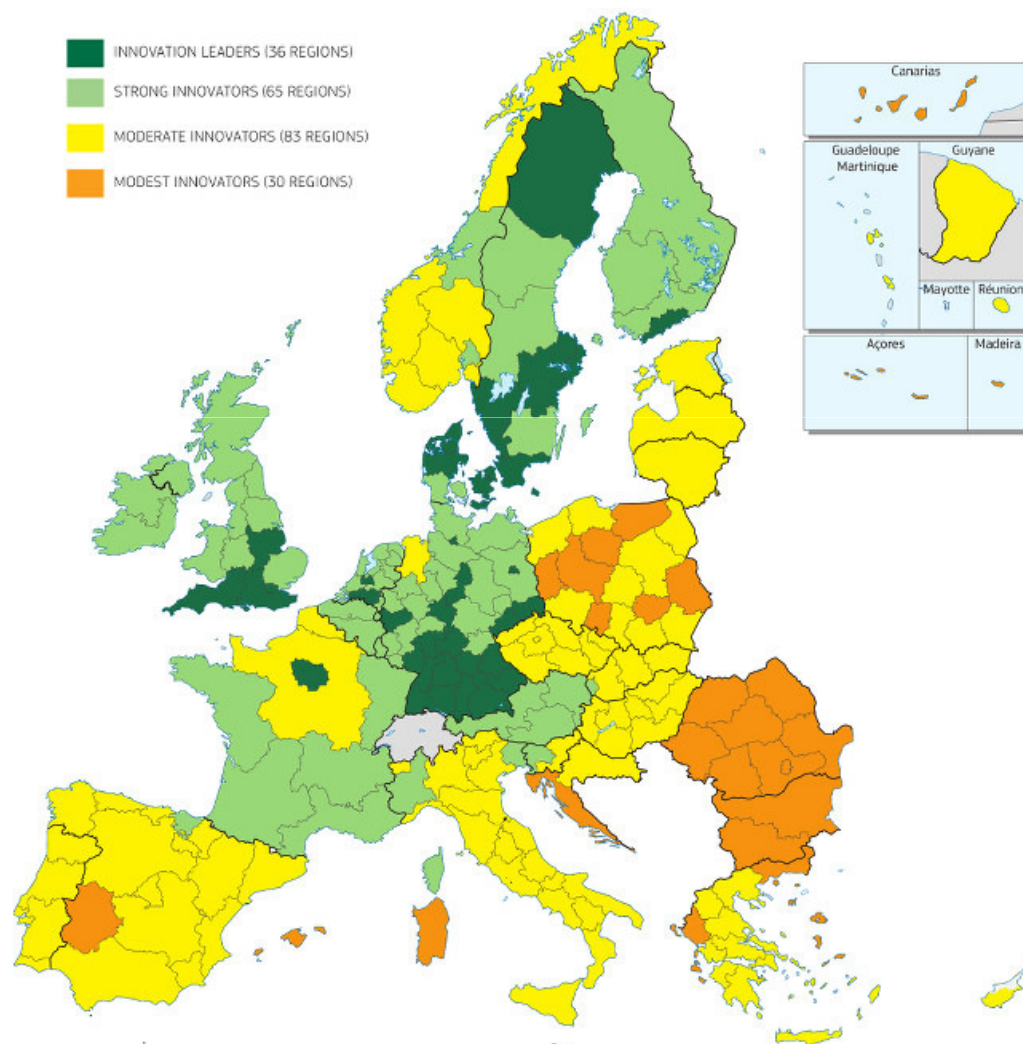
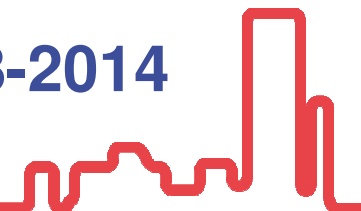
Innowacje!!!

- Tylko innowacyjni mogą być zamożni.
- 10 lat temu mówiłem, że dokumenty KNiT z lat 1970. można - po małych zmianach redakcyjnych – odnieść do ówczesnej rzeczywistości. Niestety, ta uwaga ciągle żywa...
- GERD: Polska 1,0; Czechy: 1,95; Węgry: 1,48; Estonia: 1,5; Słowacja: 1,18; Słowenia: 2,21.
- Plan: 1,7% - kiedy? („Ale to już było...”)
- W 2017 r. wydatki na Badania i Rozwój będą niższe niż w 2016 r.

Regional Innovation Scoreboard 2016

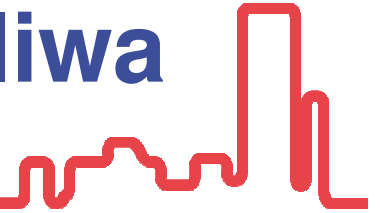
Postę 2008-2014

Map 1.14 Regional innovation growth performance, 2008–2014

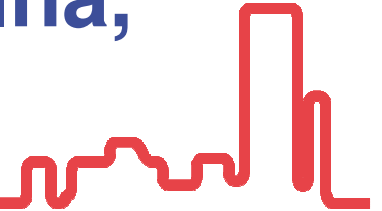
Source: Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology

Pułapka braku równowagi - wątpliwa

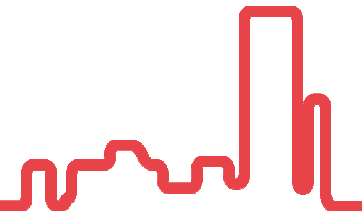
- Kapitał zagraniczny jest nam potrzebny, ale nie każdy.
- Inwestycje zagraniczne lokujące się w niskim segmencie pogłębiają pułapkę średniego dochodu.
- Od łańcuch dostaw do łańcucha wartości – czy będziemy w stanie to osiągnąć?
- Konieczne inwestycje w segmencie średnim i wysokim, bowiem są one głównym nośnikiem nowych technologii i innowacji.
- Tradycyjne podejście do tworzenia innowacji: założenie, że miejscowa nauka z lokalnym przemysłem wytworzą przełomowe innowacje - to ułuda.

Pułapka demograficzna: fundamentalna, także dla całej UE

- „Rozwój świadomy demograficznie” . Zwiększenie dzietności o 10%.
- Obecny wzrost liczby urodzeń raczej echem wyżu niż efektem 500+.
- Wiele innych działań jest koniecznych do zwiększenia dzietności, skądinąd oczywistych:
 - elastyczny rynek pracy,
 - skłanianie do zaniechania migracji zagranicznych,
 - opieka nad dzieckiem,
 - wspieranie budowy i finansowania mieszkań dostępnych dla mniej zamożnych.
- Zamożniejsi nie wracają z emigracji z powodów lepszych warunków i jakości życia, a nie wyższych dochodów (te są ważne dla uboższych).
- Ratunkiem napływ migracyjny, ale władza skutecznie obrzydziła obcych.
- Co ma do tego „system emerytalny”? Obniżanie wieku emerytalnego zaraz odbije się na rynku pracy, a w dłuższej perspektywie na finansach publicznych i dochodach emerytów – chyba, że liczy się na młodsze babcie-emerytki.

Założenia 1: społeczne korzyści, „udomowienie” rozwoju

Wiodącą zasadą Strategii jest **zrównoważony rozwój całego kraju** w wymiarze gospodarczym, społecznym, środowiskowym i terytorialnym.

Natomiast najważniejszym założeniem jest, że z jej efektów skorzystają **wszyscy** obywatele.

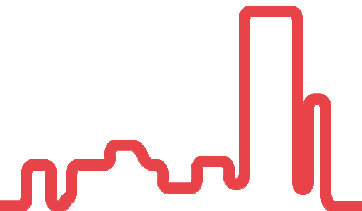
Dotychczasowe czynniki rozwoju i wzrostu gospodarki zostały uzupełnione zwiększeniem roli w procesach gospodarczych tworzonej w kraju wiedzy i technologii, rozwojem i dalszą ekspansją polskich firm, budową systemu oszczędności oraz **podwyższeniem jakości funkcjonowania instytucji** i ich relacji ze społeczeństwem.

Większą uwagę zwrócono na włączenie **wszystkich** grup społecznych i wszystkich terytoriów w procesy rozwojowe.

<http://www.mr.gov.pl/strony/aktualnosci/strategia-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju-z-akceptacja-rzadu/>

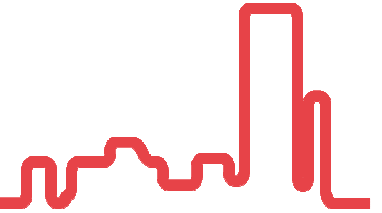

Założenia 2: etatyzacja, selektywna koncentracja

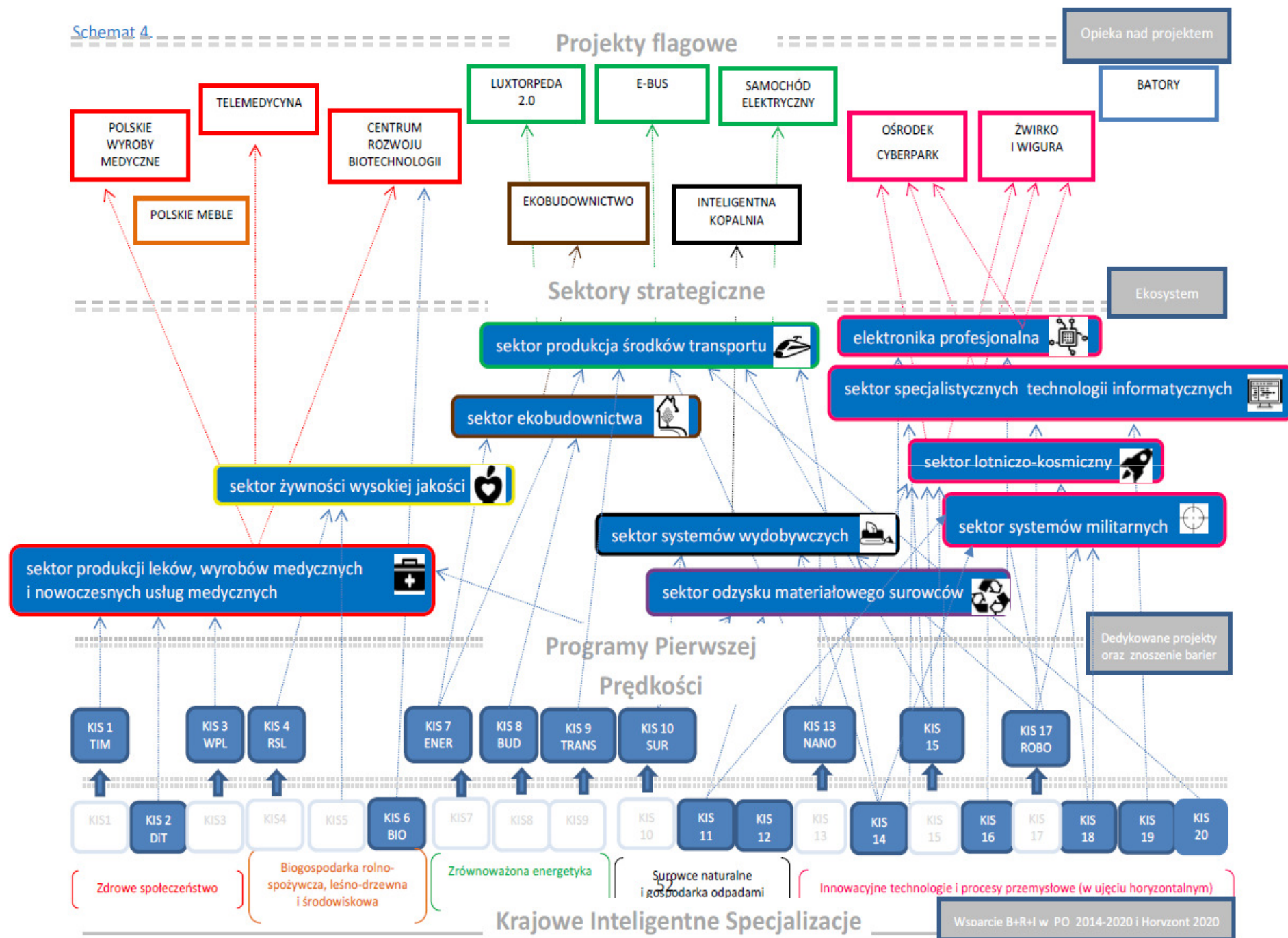
- Aktywna polityka państwa, które:
 - dokonuje wyborów strategicznych,
 - zapewnia odpowiednie ramy prawne
 - prowadzi selektywną politykę inwestycyjną w wymiarze gospodarczym, społecznym i terytorialnym.
- Skoncentrowanie działań o charakterze prawnym, instytucjonalnym i inwestycyjnym na trzech celach:
 - trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną;
 - rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony;
 - skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Wybory/przesądzenia strategiczne polityki państwa

- koncentracja na **działaniach wyprzedzających** – ukierunkowujących rozwój w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego;
- implementowanie rozwiązań w obszarze polityki społeczno-gospodarczej w sposób nienaruszający **stabilności finansów publicznych**;
- określenie listy **sektorów strategicznych**, na których skoncentrowane zostanie wsparcie;
- wskazanie **projektów flagowych**, odnoszących się do określonego produktu/przełomowej technologii;
- wskazanie perspektywicznych (**geograficznych**) **kierunków ekspansji zagranicznej** polskich przedsiębiorstw;
- koncentracja **wsparcia publicznego na tych przedsiębiorstwach**, które chcą się rozwijać;
- zwiększenie koncentracji polityki regionalnej na **obszarach problemowych** i potencjałach terytorialnych obszarów miejskich i wiejskich;
- wskazanie kluczowych **inwestycji infrastrukturalnych** (transportowych, energetycznych, środowiskowych, telekomunikacyjnych).

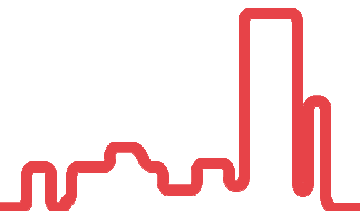
Schemat 4.

Regionalne Inteligentne
Specjalizacje

Założenia o tempie wzrostu

W 2030 mamy osiągnąć 100 proc. PKB/mieszkańca UE (obecnie 69 proc.): **NIEREALNE**

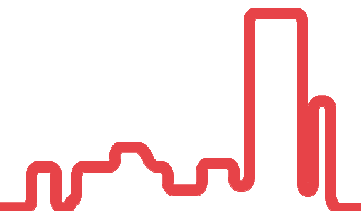
Tempo wzrostu UE28	Tempo wzrostu PL
0.0	2,5
1,0	3,5
1,5	4,0
2,0	4,6
2,5	5,1
3,0	5,6

(Brexit może pomóc statystycznie)

2004-2015 EU28 = 1,0% rocznie, PL = 3,3% rocznie

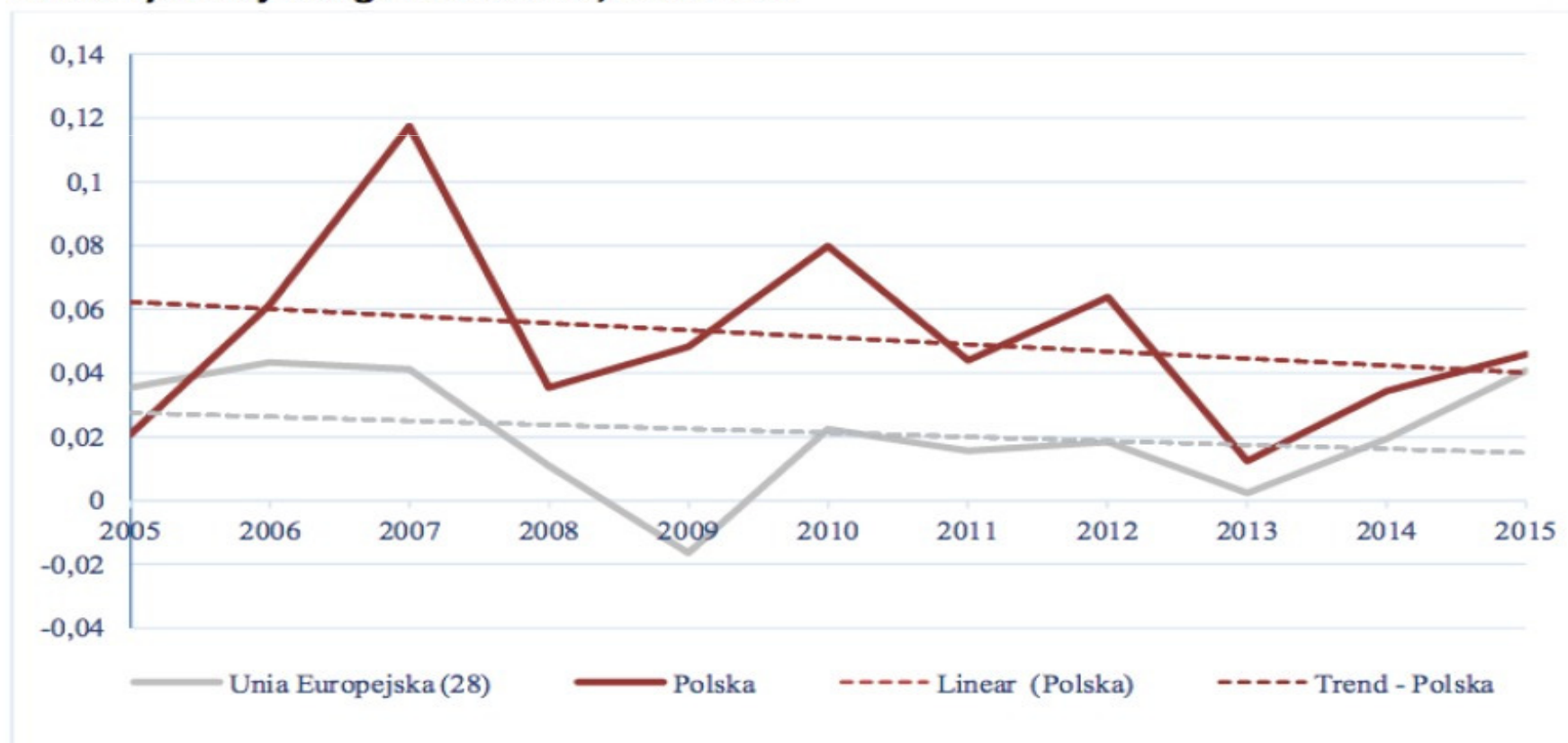
2015: EU28: 2,2%, PL: 3,9%

Mamy się bogacić ...

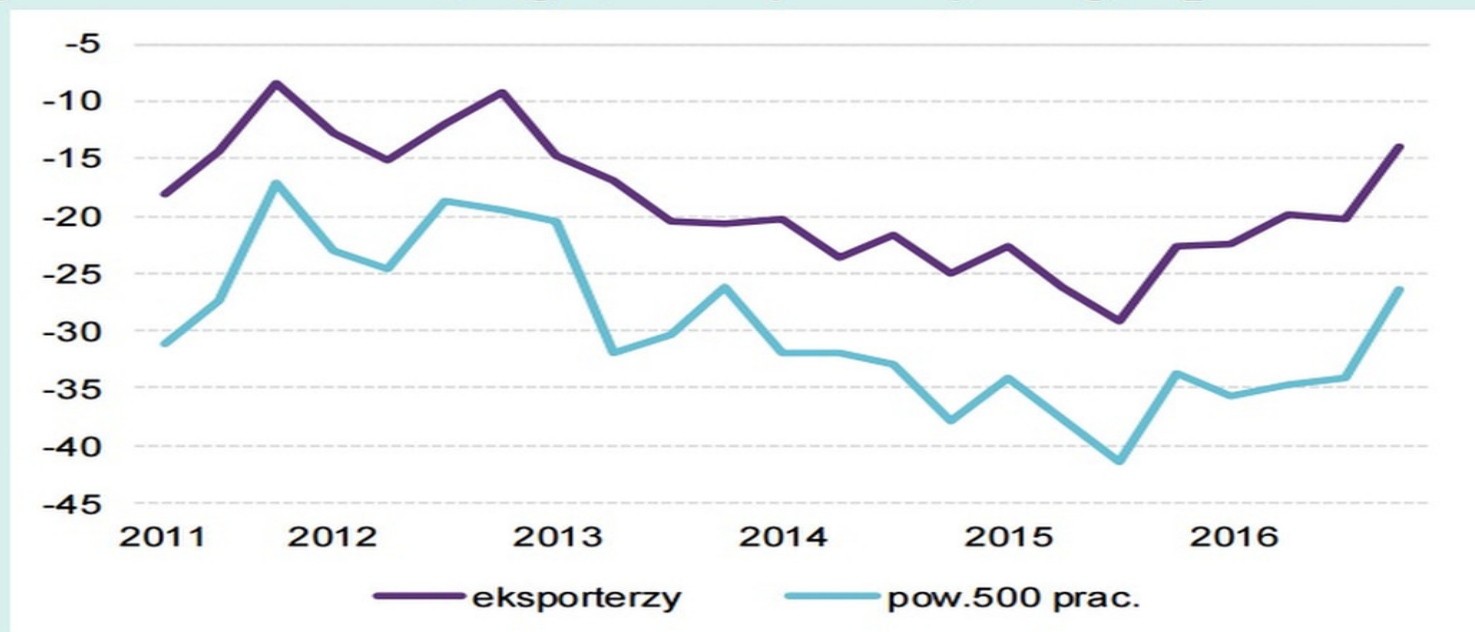
Założenie: 2020: 80% rozporządzalnego dochodu/mieszk.
(2014: 68,6% UE)

Wykres 1. Tempo wzrostu skorygowanego dochodu rozporządzalnego brutto gospodarstw domowych na jednego mieszkańca, 2005-2015

Niepewność przedsiębiorców

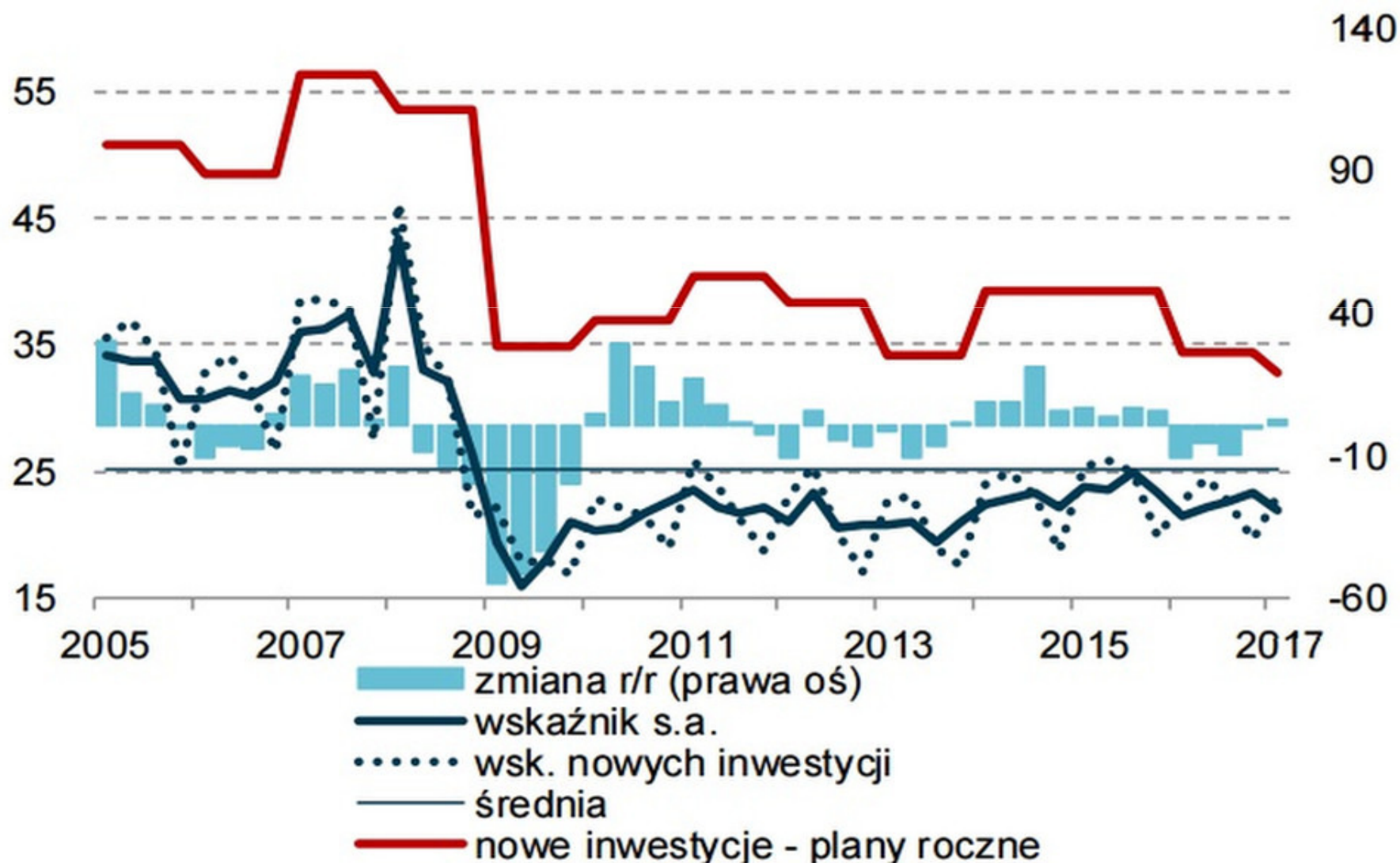
Wykres 9 Oceny niepewności sytuacji (w świetle pytania zamkniętego) w wybranych grupach firm

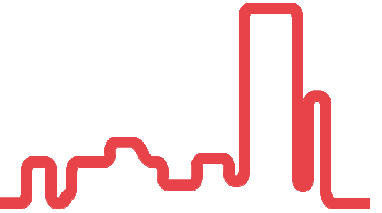
Relacja nakładów brutto na środki trwałe do produktu krajowego brutto: 18,5% w 2016 r. (wg SOR 20,1% w 2015)

Spadek inwestycji o 5,5%. W Planie >25%.

Wykres 34 Wskaźnik nowych inwestycji – udział przedsiębiorstw planujących rozpoczęcie nowych inwestycji w perspektywie kwartału i roku

Niepewność hamuje inwestycje

- Nowe inwestycje w 2017 r. rozpocznie zaledwie co trzecie przedsiębiorstwo, co jest **najsłabszym** wynikiem od czasu kryzysu 2008/2009.
- Jednym z ważnych problemów dla inwestorów jest nadal **niepewność**, która od początku ub.r. utrzymuje się na podwyższonym poziomie i zajmuje stałe miejsce w czołówce rankingu czynników utrudniających działalność przedsiębiorstw w najbliższej perspektywie.

https://www.nbp.pl/publikacje/koniunktura/raport_1_kw_2017.pdf

Wydawanie środków UE

Jak się okazuje, Polska nie wykorzystuje środków UE, co jest jednym z powodów słabych inwestycji w sektorze publicznym.

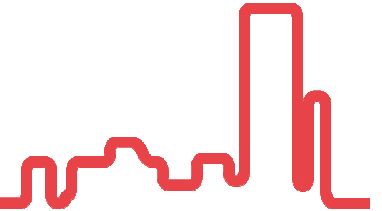
Przyspieszenie w przyszłości.

<https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview#>

25.01.2017

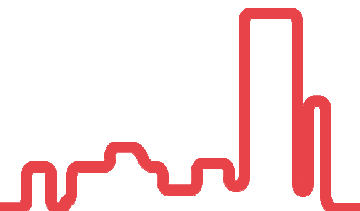
Kraje	2014-2020 mld Euro		Procent środków	
	ogółem	UE	przeznaczonych	wydanych
Austria	10,6	4,9	18,9	0,0
Belgia	6,0	2,7	42,0	0,7
Bułgaria	11,7	9,9	24,3	2,9
Cypr	1,1	0,9	5,1	0,9
Chorwacja	12,7	10,7	9,1	0,4
Czechy	32,3	24,0	9,6	0,4
Dania	2,3	1,5	28,8	1,1
Estonia	6,0	4,5	36,4	4,2
Finlandia	8,4	3,8	40,4	3,6
Francja	45,8	26,7	20,7	2,6
Niemcy	44,8	27,9	30,1	3,5
Grecja	25,0	20,4	12,1	1,9
Węgry	30,0	25,0	39,1	2,1
Irlandia	6,1	3,4	33,6	0,2
Włochy	73,6	42,7	14,1	0,8
Łotwa	6,9	5,3	23,9	3,0
Litwa	9,9	8,4	22,6	4,8
Luxemburg	0,5	0,1	20,2	0,0
Malta	1,0	0,8	18,1	1,3
Holandia	3,7	1,9	27,3	1,5
Polska	104,9	86,1	13,6	2,1
Portugalia	32,7	25,8	33,8	5,1
Rumunia	36,4	30,8	7,2	0,0
Słowacja	20,1	15,3	17,1	1,5
Słowenia	4,9	3,9	21,9	0,0
Hiszpania	53,3	37,4	4,9	0,0
Szwecja	8,0	3,6	33,7	1,5
Wlk.Brytania	27,3	16,4	37,4	0,6
Unia Europejska	638,2	454,4	19,4	1,7

Niejasne i sprzeczne podejście do problematyki terytorialnej

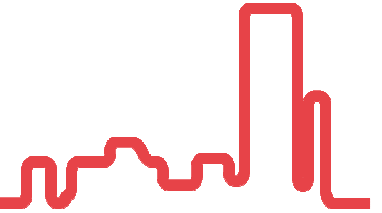
- Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju jednoznacznie odrzuca doktrynę Polaryzacji [koncentracji] i Dyfuzji.
- SOR opowiada się za rozwojem zrównoważonym (co to jest?), ale nie równomiernym.
- „Wykorzystanie własnych potencjałów układów terytorialnych”. Słaby potencjał – słaby rozwój?
- Jednocześnie strategia rozwoju nauki ma wspierać uczelnie i ośrodki wiodące – a te są w wielkich miastach.
- Również opowiedzenie się za innowacjami jako głównym czynnikiem rozwoju musi promować rozwój w dużych ośrodkach – a wśród regionów słabiej rozwiniętych sprostą temu tylko centralna i wschodnia część woj. podkarpackiego.
- Także selektywne przyciąganie innowacyjnego kapitału zagranicznego musi prowadzić do jego lokowania się w wielkich miastach i wokół nich.

Otoczenie SOR

- Brak koordynacji polityk publicznych – niektóre z nich sprzeczne z założeniami SOR (edukacja, opieka zdrowotna, emerytury, ekologia).
- Stabilność finansów publicznych. Jak sfinansować założenia programu rozwoju przy rozděciu wydatków socjalnych? Skąd 2,1 biliona (1,5+06) zł do 2020 na rozwój (400 mld rocznie)?
- „*Lepsza skuteczność w ściąganiu VAT mogłaby zasypać deficyt budżetu*”. Ale nie zasypuje...
- Koncepcje i działania ad hoc (dziś mam pomysł, idę z nim do mediów – jutro o nim zapomnę albo się z niego wycofam - vide karkołomna legislacja Sali Kolumnowej).
- Napięte relacje z UE oraz z zagranicą nie sprzyjają napływowi inwestycji. Nie jesteśmy w planie Junkera za 500 mld Euro.
- Pełzająca centralizacja (przejmowanie przez wojewodów ODR-ów, RIO, WFOŚ, Samorządowych Kolegiów Odwoławczych).
- „*Wpływ decyzji politycznych i niepewności regulacyjnej jest kluczowym ryzykiem i może podważyć pewność biznesową oraz inwestycje*” - zwracają uwagę analitycy KE (raport z lutego 2017 r.)

Porównanie z... (1)

„Polska 2030” M.Boniego

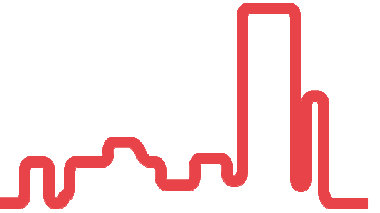
SOR

podobne diagnozy, podobna retoryka, podobne cele

• „dialog” z rzeczywistością	• arbitralne tworzenie rzeczywistości
• nacisk na instytucje	• założenia o doskonałości instytucji
• postindustrializm	• reindustrializacja
• decentralizacja, samoorganizacja	• centralizacja, etatyzm
• metropolie i dyfuzja (w I wersji)	• pomoc wszystkim obszarom
• realistyczne cele	• cele mało realne
• spójna i kompleksowa	• niespójna z otoczeniem
• nowatorska	• w znacznej mierze odtwórcza
• 145 str.	• 315 str.

Podobny brak woli politycznej realizacji strategii

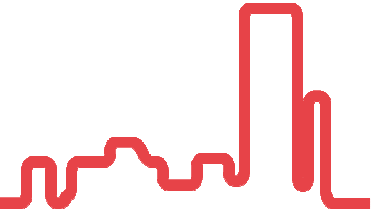
Porównanie z... (2)

Duże podobieństwo do koncepcji E.Gierka:

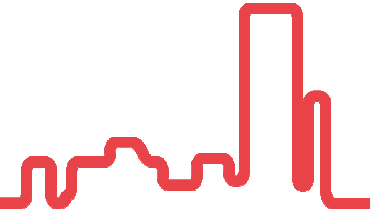
- technokratyczne podejście do rozwoju,
- neglizowanie otoczenia instytucjonalnego,
- finansowanie inwestycji z zasileń zewnętrznych (wtedy – kredyty, teraz – UE),
- etatyzm i centralne sterowanie (wtedy inaczej być nie mogło, teraz niekoniecznie),
- społeczna retoryka („*żeby Polska rosła w siłę, a ludzie żyli dostatniej*”),
- GOW = gospodarka oparta na węglu (za prof. A.Kuklińskim). Konflikt z UE plus resortowe konflikty interesów,
- mało realna.

A tak naprawdę to chodzi o...

- W SOR są dwie warstwy: zewnętrzna i ta, która jest istotą rzeczy.
- Warstwa zewnętrzna to PR: poprawa dla wszystkich, sprawność instytucjonalna, budowa zaufania, efektywność i racjonalność itd.
- Istota polega na budowaniu etatystycznej, scentralizowanej gospodarki, którą będzie się próbować modernizować „od góry” przy wykorzystaniu autorytarnego systemu prawnoinstytucjonalnego, obecnie tworzonego.
- Centralny Ośrodek Gospodarczy będzie wskazywał gdzie co produkować, co finansować i gdzie sprzedawać.
- W tym względzie SOR jest w pełni kompatybilny z ogólnym zamysłem politycznym obecnej władzy, sprawowanej przez Centralny Ośrodek Polityczny.

Szkoda, że...

- SOR – mimo poprawnych diagnoz - jest zbiorem życzeń i założeń częściowo nierealistycznych.
- Jest tak dlatego, że etatystyczne, scentralizowane modernizacje „od góry” nie mogą się powieść w naszym kręgu kulturowym w sieciowej gospodarce globalnej, a nawet nie powiodły się w Iranie („Szachinszach!).
- Brak realizmu wynika więc z ukrytych założeń co do otoczenia strategii: politycznego, instytucjonalnego, międzynarodowego.
- W konsekwencji – mimo tego, że należało by życzyć nam wszystkim powodzenia w jej realizacji – nie jest to możliwe, i będzie to kolejna niespełniona próba modernizacji kraju.